

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i konsumentkreditlagen.

Förslagen innebär bl.a. att det ska införas räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter och att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån. Ändringarna ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån.

Vidare föreslås en särskild bestämmelse om att all marknadsföring av konsumentkrediter ska vara måttfull. Genom förslaget ska marknadsföringen ta större hänsyn till de generella riskerna med konsumentkrediter och utformas på ett sådant sätt att den inte lockar konsumenter till oöverlagda beslut.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2018.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sex reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:72 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Nitton yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	7
Regeringens lagförslag	7
Utformningen av rätetaket.....	12
Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter	14
Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m.	16
Reservationer	24
1. Utformningen av rätetaket, punkt 2 (SD)	24
2. Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter, punkt 3 (M, C, KD)	25
3. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (M)	26
4. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (SD)	27
5. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (V)	28
6. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (L).....	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	32
Propositionen	32
Följdmotionerna	32
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	32
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i konsumentkreditlagen (2010:1846).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:72 och avslår motionerna

2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 3,

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 8 och 11,

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del, 11 och 12 samt

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 9.

2. Utformningen av räntetaket

Riksdagen avslår motion

2017/18:3967 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

3. Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter

Riksdagen avslår motion

2017/18:3976 av Caroline Szyber och Ola Johansson (KD, C).

Reservation 2 (M, C, KD)

4. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbblån och andra högkostnadskrediter m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 2,

2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1, 2 och 5,

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 5–7, 9 och 10,

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del, 13 och 14 samt

2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (L)

Stockholm den 12 april 2018

På civilutskottets vägnar

Johan Löfstrand

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Löfstrand (S), Mats Green (M), Hillevi Larsson (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Eva Sonidsson (S), Roger Hedlund (SD), Cecilie Tenfjord-Tofby (M), Leif Nysmed (S), Ola Johansson (C), Emma Hult (MP), Lars Beckman (M), Mikael Eskilandersson (SD), Robert Hannah (L), Nooshi Dadgostar (V), ClasGöran Carlsson (S), Åsa Eriksson (S) och Lars-Axel Nordell (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Snabblån har funnits på den svenska kreditmarknaden sedan 2006. Låneformen, som kännetecknas av sin lättillgänglighet och av att lånen avser relativt små belopp som lånas ut under en kort tid, riktar sig ofta till ekonomiskt svaga konsumenter och har höga räntor. Det har också förekommit brister i snabblåneföretagens kreditprövning, och många konsumenter har haft svårt att betala tillbaka sina snabblån.

Regeringen gav i april 2015 en särskild utredare i uppdrag att överväga åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter. De åtgärder som föreslogs skulle i första hand vara riktade mot snabblån. Utredningen, som antog namnet Utredningen om vissa konsumentkrediter, presenterade i oktober 2016 betänkandet Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter (SOU 2016:68). Betänkandet har remissbehandlats.

Lagrådet har yttrat sig över regeringens lagförslag.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 2.

I betänkandet behandlar utskottet 3 motionsyrkanden som har väckts med anledning av propositionen och 19 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18.

Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Våren 2017 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande om att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabblånemarknaden (bet. 2016/17:CU12, rskr. 2016/17:209). I betänkandet behandlas även den redovisning av hanteringen av tillkännagivandet som regeringen gör i propositionen.

Bakgrund

Finansinspektionen har med ledning av inrapporterade uppgifter för andra kvartalet 2016 redovisat till Utredningen om vissa konsumentkrediter att det lämnas ca 450 000 snabblån per år. Utredningen beskriver ett snabblån som en kredit som har ett kreditbelopp om 500–20 000 kronor, en löptid om 30–300 dagar och en effektiv ränta från 100 procent och uppåt. Vissa företag som erbjuder snabblån erbjuder också krediter med längre löptider, särskilt vad gäller krediter med kreditbelopp över 10 000 kronor, eller kontokrediter, dvs. krediter som innebär att konsumenten beviljas ett kreditutrymme och sedan kan välja att ta ut hela beloppet eller en delsumma. Även dessa krediter har ofta en hög effektiv ränta. Det förekommer, enligt vad som anges i propositionen, att konsumentkreditinstitut som inte är snabblåneföretag

erbjuder krediter med små kreditbelopp eller kontokrediter med ett kreditutrymme omkring 15 000–20 000 kronor. Den effektiva räntan för dessa krediter varierar men överstiger inte sällan 30 procent.

I sin konsumentrapport för 2017 anger Finansinspektionen att utlåningen från snabblåneföretag och andra konsumentkreditinstitut har ökat på senare tid.

Allt sedan snabblånen infördes på den svenska marknaden har de varit omdebatterade och kritiserade. Regeringen anför att kritiken till stor del har grundats på att dessa lån ofta riktar sig till och beviljas ekonomiskt svagare konsumenter och har ofördelaktiga räntevillkor, vilket är faktorer som kan bidra till att konsumenten inte har råd att betala tillbaka lånet och att skulderna hamnar hos Kronofogdemyndigheten för utmätning. Det har också visat sig att snabblån är ett lockande sätt för en del konsumenter att kortsiktigt lösa sina ekonomiska problem, vilket emellertid på lite längre sikt kan leda till större ekonomiska bekymmer.

Som redovisas i propositionen har det under årens lopp vidtagits olika åtgärder för att motverka problem som snabblån kan orsaka. Åtgärderna har bestått i bl.a. strängare krav i konsumentkreditlagen (2010:1846) på att kreditgivaren ska lämna information och att kreditgivaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt kreditavtalet (kreditprövning). Sedan 2011 granskar Konsumentverket att snabblåneföretagen följer dessa regler. Vidare skärptes sanktionssystemet våren 2014 genom att Konsumentverket gavs möjlighet att ta ut en sanktionsavgift av kreditgivare som inte gör tillräckliga kreditprövningar. Sedan juli 2014 omfattas även snabblåneföretagen av tillståndsplikt och tillsyn från Finansinspektionen med ett tydligt krav på sundhet i rörelsen. Under 2016 infördes en möjlighet för Konsumentverket att omedelbart förbjuda ett företag att låna ut pengar till konsumenter, om företaget allvarligt brister i sina kreditprövningar.

Genom ett initiativ av några av aktörerna på snabblåne marknaden bildades 2013 en branschförening för snabblåneföretag som syftar till att verka för en sund och seriös kreditgivning. Branschföreningen – Svenska Konsumentkreditföretagen Ekonomisk Förening – har antagit etiska regler som medlemsföretagen är skyldiga att följa. Enligt vad som anges i propositionen representerar de företag som är anslutna till föreningen ca 60 procent av snabblåne marknaden i Sverige.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena.

Propositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att åtgärder bör vidtas för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabbblån och andra liknande krediter. Det bör införas regler som leder till rimligare villkor på marknaden och till att färre konsumenter riskerar att hamna i en skuldproblematik på grund av dessa lån. För att det ska bli tydligt vilka krediter som omfattas av de nya reglerna bör det införas ett samlingsbegrepp för dessa. Enligt regeringen framstår det som lämpligt att använda sig av den av utredningen föreslagna termen högkostnadskredit. Regeringen föreslår att en definition av begreppet högkostnadskredit ska införas i konsumentkreditlagen. En högkostnadskredit ska vara en konsumentkredit med en effektiv ränta som är minst 30 procentenheter högre än referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635). Bostadskrediter och krediter som huvudsakligen avser kreditköp ska inte omfattas av definitionen.

De föreslagna ändringarna i konsumentkreditlagen innebär därutöver sammanfattningsvis följande. Ett räntetak som begränsar kreditgivarens möjlighet att ta ut kreditränta för högkostnadskrediter ska införas. En högkostnadskredit ska inte få ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. En konsument som är i dröjsmål med betalning av en högkostnadskredit ska inte vara skyldig att betala någon annan form av ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta. Genom att reglerna om räntetak tas in i konsumentkreditlagen kommer de att omfattas av den befintliga bestämmelsen i lagen som anger att lagen är tvingande till konsumentens förmån. En konsument kommer alltså inte att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär att han eller hon får en högre ränta än vad som maximalt får tas ut enligt räntetaket.

Vidare ska ett kostnadstak för högkostnadskrediter införas. För en högkostnadskredit ska kostnaderna aldrig få överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort. Med kostnader ska avses kreditkostnader, dröjsmålsränta och kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala sin skuld. Med kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala sin skuld avses kostnader för t.ex.

betalningspåminnelser och inkassokrav som konsumenten kan vara skyldig att betala enligt lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. Om kreditgivaren, eller någon annan som kreditgivaren har nära förbindelser med, finansierar återbetalning av en högkostnadskredit genom att lämna konsumenten en ny högkostnadskredit, ska kostnadstaket för den nya krediten omfatta kostnaderna för den befintliga krediten. På motsvarande sätt som gäller för räntetaket innebär det förhållandet att bestämmelserna om kostnadstak tas in i konsumentkreditlagen att de blir tvingande till konsumentens förmån. En konsument kommer alltså inte att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär att han eller hon ska betala mer i kostnader än vad som följer av begränsningarna i kostnadstaket.

Löptiden för en högkostnadskredit ska inte få förlängas mer än en gång. Trots förlängningsförbudet ska löptiden få förlängas, om det inte medför en kostnad för konsumenten eller om konsumenten beviljas en skälig avbetalningsplan för att kunna betala sin skuld. Om kreditgivaren, eller någon annan som kreditgivaren har nära förbindelser med, finansierar återbetalning av en högkostnadskredit genom att lämna konsumenten en ny högkostnadskredit, ska den nya krediten anses vara en förlängning av löptiden för den befintliga krediten. Även de föreslagna reglerna som begränsar möjligheten att förlänga en högkostnadskredits löptid föreslås bli införda i konsumentkreditlagen, och en konsument kommer inte att vara bunden av en överenskommelse om förlängning, om denna görs i strid med de nya reglerna.

Det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift föreslås bli borttagna. Regeringen bedömer att det för närvarande inte bör göras några ändringar i fråga om hur en kreditprövning som avser högkostnadskrediter ska göras eller införas en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning.

Vid marknadsföring av ett kreditavtal som avser en högkostnadskredit föreslås en skyldighet för näringsidkaren att ge konsumenten en upplysning om att det är fråga om en sådan kredit. Upplysningen ska också innehålla information om riskerna med skuldsättning och om vart konsumenten kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor. Det föreslås ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att få meddela föreskrifter om innehållet i upplysningen och om hur den ska lämnas i marknadsföringen. Om upplysningen inte lämnas, ska det vara möjligt att ingripa enligt marknadsföringslagen (2008:486). Regeringen bedömer att det inte bör införas något krav på skriftlighet för kreditavtal som avser högkostnadskrediter.

Det föreslås även att det i konsumentkreditlagen ska införas ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses som otillbörlig mot konsumenter och kunna leda till sanktioner.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2018. Det föreslås även en övergångsbestämmelse som klargör att lagändringen i fråga om

kreditprövning vid korta, fristående lån inte ska gälla för kreditavtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3213 föreslår Ewa Thalén Finné m.fl. (M) ett tillkännagivande om att det bör övervägas om ett ränte- och kostnadstak ska tillämpas i fråga om högkostnadskrediterna (yrkande 8). Vidare föreslås ett tillkännagivande om att konsumentkreditlagen bör förtydligas när det gäller marknadsföringen av konsumentkrediter (yrkande 11). Motionärerna anser att marknadsföringen ska vara måttfull och återhållsam.

Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) föreslår i kommittémotion 2017/18:984 ett tillkännagivande om att ta krafttag mot högkostnadskrediter (yrkande 3). Motionärerna anför bl.a. att det i betänkandet SOU 2016:68 lämnats flera konkreta förslag på skärpta krav för att komma tillrätta med högkostnadskrediter och att det är viktigt att det leder till faktiska förändringar.

I kommittémotion 2017/18:3756 anför Ola Johansson m.fl. (C) att det är av största vikt att oseriösa snabblåneföretag stoppas och att de konsumenter som fastnar i skuldfällan skyddas. Motionärerna anser att regeringen så snart som möjligt bör återkomma med konkreta förslag, om t.ex. att ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter införs eller att en kreditprövning ska göras vid gratislån för att motverka att fler personer utsätts för oskäliga lånevillkor. Motionärerna hänvisar till förslagen i betänkandet SOU 2016:68. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 9).

I kommittémotion 2017/18:3579 anser Robert Hannah m.fl. (L) att reglerna om kreditprövning vid snabbblån behöver skärpas, bl.a. bör kreditprövning bli obligatorisk även vid gratislån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 10 i denna del). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om skärpta regler när det gäller marknadsföring av snabbblån (yrkande 11). Motionärerna anser att det bör införas högre krav på måttfullhet i marknadsföringen, liksom tydligare information om vad högkostnadskrediter innebär och vart man kan vända sig om man behöver råd och hjälp. Vidare föreslår motionärerna ett tillkännagivande om skärpta regler vid kreditgivning i form av snabbblån (yrkande 12). Motionärerna anser att regler om ränte- och kostnadstak bör införas, varvid dröjsmålsränta och inkassokostnader ska omfattas av kostnadstaket. En högkostnadskredit bör inte heller kunna förlängas obegränsat utan att avbetalning sker.

Regeringens redovisning av hanteringen av riksdagens tillkännagivande om ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabblåne marknaden

Riksdagen beslutade våren 2017 om ett tillkännagivande om att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till

konsumenter på snabblånemarknaden (bet. 2016/17:CU12, rskr. 2016/17:209). I betänkandet anförde utskottet bl.a. följande.

Även om flera lagstiftningsåtgärder vidtagits under senare år bör regeringen enligt utskottets mening vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning på snabblånemarknaden. Åtgärderna bör särskilt riktas mot brister vid kreditprövningen och marknadsföringen av krediter. För att säkerställa att Konsumentverkets sanktionsmöjligheter för att garantera att god kreditgivningssed upprätthålls bör vidare Konsumentverkets allmänna råd om kreditprövningen enligt konsumentkreditlagen ses över. Utredningen om vissa konsumentkrediter har haft i uppdrag att överväga åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter. Utredningen överlämnade nyligen sitt betänkande. Utskottet anser att de förslag utskottet lämnat bör övervägas vid den fortsatta beredningen av utredningsbetänkandet. När det gäller utredningens förslag om att det ska införas ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter bör regeringen enligt utskottets mening överväga effekterna av sådana bestämmelser. I sammanhanget bör även det delade tillsynsansvar som Konsumentverket och Finansinspektionen har enligt konsumentkreditlagen utvärderas.

Regeringen anser i propositionen att riksdagsskrivelsen genom förslagen (särskilt avsnitten 5.2–5.6 och 6) och de åtgärder som i övrigt redovisas i propositionen (avsnitten 4 och 5.5) är slutbehandlad när det gäller det aktuella tillkännagivandet. När det gäller kreditprövningen anför regeringen bl.a. att det i propositionen föreslås åtgärder som syftar till att näringsidkare ska ta mindre risker i utlåningen. Flera av förslagen begränsar näringsidkarens möjlighet att generera vinst och täcka kreditförluster. Åtgärderna bör därför leda till att näringsidkarna ställer högre krav på den som vill låna pengar. Vidare pågår hos Konsumentverket ett arbete med att uppdatera de allmänna råden om konsumentkrediter, bl.a. i fråga om kreditprövningar. Enligt regeringen bör de nu initierade och redan vidtagna åtgärderna tillsammans ge goda förutsättningar för att näringsidkarna ska bli mer noggranna i sina kreditprövningar. En näringsidkare som inte sköter sina granskningar av konsumentens ekonomiska förutsättningar att fullgöra kreditavtalet riskerar nämligen både kännbara ingripanden från tillsynsmyndigheterna och kreditförluster.

Som redovisats ovan föreslås att en näringsidkare även ska vara skyldig att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift. Regeringen gav vidare i november 2017 Statskontoret i uppdrag att utvärdera Finansinspektionens och Konsumentverkets delade tillsynsansvar enligt konsumentkreditlagen. I uppdraget ingår bl.a. att Statskontoret ska bedöma om det delade tillsynsansvaret innebär ett hinder för en effektiv tillsyn. Uppdraget ska redovisas i juni 2018.

Utskottets ställningstagande

Snabblån har funnits på den svenska kreditmarknaden sedan 2006. Låneformen kännetecknas av sin lättillgänglighet och av att lånen avser

relativt små belopp som lånas ut under en kort tid. Räntan är hög. Snabblån och andra dyra lån erbjuds ofta konsumenter som löper större risk än andra att få svårt att betala tillbaka pengarna. Av den statistik som Kronofogdemyndigheten har fört om antalet ansökningar om betalningsföreläggande under åren 2006–2014 avseende obetalda snabblån framgår att antalet ansökningar som avser snabblån i princip har ökat stadigt sedan de började erbjudas till konsumenter. Statistik som Utredningen om vissa konsumentkrediter låtit ta fram visar att antalet ansökningar om betalningsföreläggande avseende obetalda snabblån fortsätter att öka. Konsumentverket har granskat många av snabblåneföretagens kreditprövningar och konstaterat brister i flera fall.

Trots att det under senare år har vidtagits flera åtgärder för att motverka problem som snabblån kan orsaka konstaterar utskottet att det kvarstår betydande konsumentskyddsproblem. Riksdagen beslutade våren 2017, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabblånemarknaden.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet de föreslagna ändringarna i konsumentkreditlagen som bl.a. innebär att det ska införas räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter och att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån. Förslagen ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldättning på grund av dessa lån. Genom förslaget om att införa ett krav på att all marknadsföring av konsumentkrediter ska vara måttfull betonas att marknadsföringen ska ta större hänsyn till de generella riskerna med konsumentkrediter för att minska sannolikheten för att marknadsföringen lockar konsumenter till oöverlagda beslut.

Med det anförda och de övriga skäl som anförs i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens lagförslag. Genom förslagen i propositionen får motionsyrkandena i huvudsak anses tillgodosedda och bör därför avslås.

När det gäller riksdagens tillkännagivande om att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabblånemarknaden delar utskottet regeringens bedömning att tillkännagivandet genom lagförslagen och de åtgärder som i övrigt redovisas i propositionen är slutbehandlat.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla de övriga motionsyrkanden som innehåller förslag till tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslaget.

Utformningen av räntetaket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utformningen av räntetaket. Utskottet hänvisar till innehållet i de lagändringar som utskottet ställt sig bakom.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2017/18:3967 föreslår Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) tillkännagivanden om att räntetaket ska innefatta samtliga avgifter och eventuella kostnader för krediten (yrkande 1) och gälla för all form av kreditgivning (yrkande 2).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att en högkostnadskredit ska avse en kredit med en effektiv ränta som är minst 30 procentenheter högre än referensräntan och som inte huvudsakligen avser kreditköp eller är en bostadskredit. Med effektiv ränta avses kreditkostnaden angiven som en årlig ränta beräknad på kreditbeloppet. En högkostnadskredit ska enligt förslaget inte få ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. Kreditränta används för att beteckna räntekostnaden per år för den vid varje tid obetalda delen av skulden angiven som en ränta. En konsument som är i dröjsmål med betalning av en högkostnadskredit ska inte vara skyldig att betala någon annan form av ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta. För en högkostnadskredit får, enligt förslaget, kostnaderna inte överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort. Med kostnader avses kreditkostnader, dröjsmålsränta och kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala sin skuld.

När det gäller vilka kreditformer som ska omfattas av definitionen av en högkostnadskredit anför regeringen bl.a. följande (s. 16–17).

Utredningen har fokuserat sitt arbete och sina förslag på marknaden för snabblån och andra liknande fristående krediter. Utredningen har inte haft möjlighet att fullt ut kartlägga villkoren och priserna på hela marknaden för konsumentkrediter och föreslår mot den bakgrunden att bostadskrediter och krediter som huvudsakligen avser kreditköp ska undantas från definitionen av en högkostnadskredit. Svenska Konsumentkreditföretagen Ekonomisk Förening förordar i stället att alla slags kreditformer ska omfattas av definitionen av en högkostnadskredit. Regeringen instämmer emellertid i utredningens och de flesta av remissinstansernas bedömning att det inte är lämpligt. Det är en tämligen stor skillnad mellan en kredit kopplad till ett kreditköp och en fristående kredit, då krediten i det första

fallet i grunden är ett betalningsanstånd för en vara eller en tjänst som konsumenten redan har fått. I fråga om bostadskrediter är det ofta fråga om en kredit som är förenad med säkerhet i bostaden. Vidare är dagens problematik med höga krediträntor och kostnader inte förknippad med vare sig krediter som huvudsakligen avser kreditköp eller bostadskrediter. Till exempel förekommer det rimligen inte några bostadskrediter med en ränta som är i närheten av högkostnadskrediters [...].

 Sammantaget anser regeringen att definitionen av en högkostnadskredit inte ska omfatta krediter som huvudsakligen avser kreditköp eller är bostadskrediter. Regeringen avser att följa utvecklingen på kreditmarknaden för att försäkra sig om att avgränsningen av definitionen är motiverad utifrån de kreditprodukter som erbjuds till konsumenterna.

När det gäller utformningen av räntetaket anför regeringen bl.a. följande (s. 18–19 och 26).

En stor del av debatten kring snabbblån har handlat om att dessa lån har ofördelaktiga räntevillkor. Inte sällan framhålls att lånen har en mycket hög effektiv ränta som kan vara flera tusen procent. Effektiv ränta anger emellertid det sammanlagda beloppet av räntor och andra kostnader som konsumenten ska betala med anledning av krediten som en årlig ränta beräknad på kreditbeloppet. Eftersom den effektiva räntan beräknas som en årlig ränta innebär detta bl.a. att krediter med kort löptid ofta kan få en mycket hög effektiv ränta, trots att den totala kostnaden för den enskilda krediten kanske inte är särskilt anmärkningsvärd. Vid beräkningen av den effektiva räntan ingår också avgifter som avser att endast täcka kostnader som kreditgivaren har för själva krediten, t.ex. kostnaden för den kreditprövning som ska göras. För att bedöma hur dyr – eller oförmånlig – en kredit egentligen är, är det enligt regeringens mening därför ofta av större intresse att se till den kreditränta som kreditgivaren tar ut för krediten. Anledningen till detta är att det är genom krediträntan som kreditgivaren har möjlighet att generera vinst och täcka kreditförluster. Utredningen har särskilt kartlagt villkoren för snabbblån och kommit fram till att snabbblånens krediträntor ligger på en betydligt högre nivå än krediträntorna för andra krediter. I flertalet fall överstiger krediträntan 50 procent och det förekommer till och med att krediträntan är så hög som 400 procent. Krediträntan för snabbblån är generell hög oavsett om det är fråga om ett lågt kreditbelopp som ska betalas tillbaka på kort tid eller om det är fråga om ett högre belopp som ska betalas tillbaka i omgångar under en längre tid. [...]

 Att begränsa den kreditränta som kreditgivaren får ta ut bör leda till att kreditgivare blir mer försiktiga och till att högkostnadskrediter i mindre utsträckning lämnas till konsumenter som löper en hög risk att hamna i betalningssvårigheter. Anledningen till detta är att det är genom krediträntan som bolagen kan generera vinst och täcka kreditförluster. En begränsning bör därför minska bolagens möjlighet att låna ut med större kreditrisker och att få in intäkter som kan täcka kreditförluster. Minskade intäkter och marginaler vid utlåningen innebär att kreditgivarna i större utsträckning än i dag riskerar att göra förluster om de lånar ut till konsumenter som inte klarar av att betala tillbaka det lånade beloppet. [...]

 Regeringen föreslår [...] att det ska införas räntetak för krediträntan och dröjsmålsräntan. Dessa tak införs för att begränsa utlåningen till högriskkonsumenter och för att få till en rimligare prissättning av

högkostnadskrediterna. Räntetaken kan dock komma att leda till kreditprodukter som utvecklas mot högre belopp och längre löptider. Även om de relativa kostnaderna för krediterna minskar, kan de faktiska kostnaderna öka eftersom även en ränta som är lägre än räntetaket kan bygga upp stora kostnader över tid. Trots att räntetaken syftar till att ha en begränsande inverkan på utlåningen till högriskkonsumenter, finns det en farhåga bland vissa remissinstanser att taken inte kommer att ha så stora effekter på kreditgivningen som de teoretiskt borde få. Möjligheten att ta ut dröjsmålsränta och det effektiva svenska indrivningssystemet gör att avkastningen på ett utlånat belopp kan bli tämligen god, även om konsumenten inte förmår att betala i enlighet med avtalet utan hamnar i dröjsmål. För att både motverka skenande kostnader för konsumenten och åstadkomma en större restriktivitet i utlåningen till högriskkonsumenter finns det därför – som bl.a. Umeå universitet och Sveriges Konsumenter framhåller – skäl att införa ett kostnadstak som ett komplement till räntetaken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag när det gäller vilka kreditformer som ska omfattas av definitionen av en högkostnadskredit och hur ett räntetak ska utformas. Det som anförs i motionen ger inte utskottet skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen i propositionen anför att den avser att följa utvecklingen på kreditmarknaden för att försäkra sig om att avgränsningen av definitionen är motiverad utifrån de kreditprodukter som erbjuds till konsumenterna. Utskottet välkomnar en sådan uppföljning som naturligtvis bör innefatta effekterna av bl.a. räntetaket.

Motionen bör avslås.

Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om uppföljning av förslaget om ett måttfullhetskrav vid marknadsföring av krediter.

Jämför reservation 2 (M, C, KD).

Motionen

I kommittémotion 2017/18:3976 föreslår Caroline Szyber och Ola Johansson (KD, C) ett tillkännagivande om att regeringen ska följa upp att införandet av ett krav på måttfullhet vid marknadsföring av konsumentkrediter inte leder till oönskade resultat.

Propositionen

Regeringen föreslår att det i konsumentkreditlagen ska införas ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses otillbörlig mot konsumenter vid tillämpningen av marknadsföringslagen. Marknadsföring som inte är måttfull är därmed att betrakta som otillbörlig – och ingripanden kan göras – utan att det behöver prövas om marknadsföringen i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut (transaktionstest).

I propositionen anför regeringen bl.a. följande (s. 52–53).

I annan speciallagstiftning som innehåller krav på måttfullhet anges att marknadsföring som strider mot kravet ska anses vara otillbörlig mot konsumenter vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (se 14 a och 15 §§ tobakslagen, 47 a och 47 b §§ lotterilagen [1994:1000] och 7 kap. 1 och 8 §§ alkohollagen; se även förslaget till 15 kap. 1 och 4 §§ spellagen i lagrådsremissen En omreglerad spelmarknad). Innebörden av detta är att det inte behöver prövas om en viss marknadsföring påverkar konsumenternas förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut (transaktionstest). Enligt regeringens mening framstår det som ändamålsenligt att införa samma slags reglering i konsumentkreditlagen. På så sätt får kravet på måttfullhet ett starkare genomslag och förenklas tillsynen. Därigenom betonas också vikten av att all marknadsföring måste vara måttfull. Det finns således starka skäl för att införa en reglering av detta slag.

Vissa remissinstanser, bl.a. Svensk Inkasso, Svensk Handel och Näringslivets Delegation för Marknadsrätt, invänder mot en ordning utan ett transaktionstest. Dessa remissinstanser menar bl.a. att det inte går att överblicka konsekvenserna, att det skulle skapa rättsosäkerhet för annonsörer och kreditgivare och att möjligheten till argumentation på objektiv grund kring en enskild marknadsföringsåtgärds måttfullhet begränsas.

Enligt regeringen framstår dessa remissinstansers farhågor som överdrivna. I motsats till vad remissinstanserna synes mena påverkar inte transaktionstestet vilken marknadsföring som är att anse som måttfull. I stället tydliggör den att all marknadsföring som inte är måttfull ska anses som otillbörlig mot konsumenter, och inte bara sådan som påverkar konsumenternas förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. För annonsörer och kreditgivare – och andra tillämpare – bör således regleringen i praktiken närmast innebära att det blir enklare att avgöra om en viss marknadsföring är otillbörlig eller inte eftersom det inte finns något behov av att i varje enskilt fall bestämma marknadsföringens påverkan på genomsnittskonsumentens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Remissinstanserna anför även att en ordning utan ett transaktionstest skulle innebära att marknadsföringslagens systematik frångås och att konsekvenserna inte är överblickbara. Regeringen konstaterar dock att en ordning med både ett lagstadgat krav på måttfullhet och ett transaktionstest snarare skulle vara att anse som ett undantag från huvudregeln (se ovan om regleringen i tobakslagen, lotterilagen och alkohollagen). Till detta kommer att det för marknadsföring av krediter under lång tid i praktiken har gällt ett krav på måttfullhet utan transaktionstest. Transaktionstestet kom nämligen att införas först 2008 i och med att den nuvarande marknadsföringslagen trädde i kraft. Dessförinnan ställdes det enligt praxis upp ett krav på ekonomisk effekt endast i fråga om vilseledande

reklam (se prop. 2007/08:115 s. 108 f.). Enligt regeringen finns det därför inte anledning att tro att en ordning utan ett transaktionstest skulle leda till några långtgående konsekvenser för näringsidkarna. I sammanhanget bör det även beaktas att regeringen – i motsats till utredningen – anser att bedömningen av måttfullhetskravet fortfarande ska göras med en genomsnittskonsument som referensram. På detta sätt bibehålls systematiken vid prövningen och bör konsekvenserna av förslaget bli enklare att överblicka.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag som innebär att det i konsumentkreditlagen införs ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses otillbörlig mot konsumenter vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen, vilket innebär att ingripanden kan göras utan att det behöver prövas om marknadsföringen i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Utskottet vill framhålla att det alltid är angeläget att regeringen följer upp den här typen av beslutad lagstiftning och vid behov vidtar nödvändiga åtgärder. Utskottet utgår från att så kommer att ske även när det gäller den nu föreslagna bestämmelsen.

Mot denna bakgrund saknas det skäl för riksdagen att ta något initiativ. Motionen bör därför avslås.

Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbblån och andra högkostnadskrediter m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förslag på ytterligare åtgärder när det gäller snabbblån och andra högkostnadskrediter m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till propositionen och pågående arbete.

Jämför reservation 3 (M), 4 (SD), 5 (V) och 6 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3213 anser Ewa Thalén Finné m.fl. (M) att endast Finansinspektionen ska ha tillsynen över kreditgivningen till konsumenter. För en tydligare och säkrare tillsyn över kreditmarknaden bör det ske en samlad kontroll från en myndighet och inte vara ett delat tillsynsansvar mellan Konsumentverket och Finansinspektionen. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 5). Vidare föreslås tillkännagivanden om att Finansinspektionen för att minska osund kreditgivning bör få i uppdrag att dels stödja kreditgivningsbranschen med kunskap och information (yrkande 6),

dels främja samarbetet med andra myndigheter, som t.ex. Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten (yrkande 7). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att kraven på kreditprövningar ska skärpas (yrkande 9). Motionärerna anser dessutom att Konsumentverkets allmänna råd bör ses över och att det bör utvärderas om de verktyg som Konsumentverket har, såsom sanktionsavgifter, möjligheten att besluta om varning och att kreditgivningen ska upphöra, är tillräckliga för att garantera att god kreditgivningssed upprätthålls. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 10).

I kommittémotion 2017/18:984 föreslår Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) ett tillkännagivande om att kreditgivare som grovt brutit i sin kreditprövning inte ska kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för att driva in sin fordran (yrkande 2).

Robert Hannah m.fl. (L) anser i kommittémotion 2017/18:3579 att reglerna om kreditprövning vid snabblån behöver skärpas, bl.a. bör marginalen vid beräkningen av konsumentens återbetalningsförmåga vara större. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 10 i denna del). Motionärerna anser även att oseriösa kreditgivares möjlighet att vända sig till Kronofogdemyndigheten måste begränsas. Om exempelvis Kronofogdemyndigheten finner att en kreditprövning inte skett i enlighet med god kreditgivningssed ska myndigheten inte medverka till att driva in skulden. Även andra möjligheter att strama upp regelverket bör övervägas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 13). Vidare föreslås ett tillkännagivande om en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker (yrkande 14). Motionärerna anser att bestämmelsen är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad.

I kommittémotion 2017/18:3598 föreslår Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds (yrkande 17).

Ett tillkännagivande om att förbjuda snabblån föreslås också av Markus Wiechel (SD) i motion 2017/18:2294 yrkande 1. Vidare anser motionären att det alltid ska finnas tydlig information om möjligheten till konsumentvägledning i samband med att en låntagare erbjuds lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2). Motionären anser även bl.a. att det bör införas en karenstid vid utbetalning av lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 5).

Propositionen

Förslaget om ett rätetak i förhållande till den civilrättsliga bestämmelsen om ocker

Regeringen anför bl.a. följande (s. 23).

Enligt 5 § konsumentkreditlagen är ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för konsumenten utan verkan mot denne. Genom att reglerna om rätetak tas in i konsumentkreditlagen blir de tvingande till konsumentens förmån. En konsument kommer alltså inte

att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär att han eller hon får en högre ränta än vad som maximalt får tas ut enligt räntetaket.

Som Lagrådet tar upp finns det andra bestämmelser som syftar till att begränsa användandet av bl.a. alltför höga räntenivåer, t.ex. 31 och 36 §§ om ocker och oskäliga avtalsvillkor i avtalslagen och 9 kap. 5 § om ocker i brottsbalken. För att bedöma om ett avtal är oskäligt eller om det är fråga om ocker måste det alltid i det enskilda fallet göras en samlad bedömning av räntan och lånevillkoren i övrigt (se t.ex. rättsfallet NJA 1995 s. 430). Räntetaket däremot sätter en absolut yttersta gräns för hur hög krediträntan och dröjsmålsräntan får vara. Räntetaket kommer att gälla för alla högkostnadskrediter och kredittagare och utan att det ska göras en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Syftet med räntetaket är alltså inte att ange vilken räntenivå som i varje enskilt fall är att anse som skälig, utan i stället att i förhållande till dagens mycket höga räntenivåer få till i vart fall rimligare villkor och motverka att krediter lämnas till de mest utsatta konsumenterna. Den nu föreslagna regleringen hindrar därmed inte att en kreditränta eller dröjsmålsränta som är lägre än räntetaket t.ex. är att anse som oskälig och jämkas enligt 36 § avtalslagen.

Kreditprövningen

I propositionen föreslår regeringen att det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift ska tas bort. Regeringen bedömer att det för närvarande inte bör göras några ändringar i fråga om hur en kreditprövning som avser högkostnadskrediter ska göras.

Regeringen anför bl.a. följande (s. 37).

Regeringen föreslår i denna proposition åtgärder som syftar till att påverka näringsidkaren på så sätt att denna tar mindre risker i utlåningen. Flera av förslagen begränsar näringsidkarens möjlighet att generera vinst och täcka kreditförluster. Åtgärderna bör därför leda till att näringsidkarna ställer högre krav på den som vill låna pengar. Vidare pågår hos Konsumentverket ett arbete med att uppdatera de allmänna råden om konsumentkrediter, bl.a. i fråga om kreditprövningar [...].

Enligt regeringen bör de nu initierade och redan vidtagna åtgärderna tillsammans ge goda förutsättningar för att näringsidkarna ska bli mer noggranna i sina kreditprövningar. En näringsidkare som inte sköter sina granskningar av konsumentens ekonomiska förutsättningar att fullgöra kreditavtalet riskerar nämligen både kännbara ingripanden från tillsynsmyndigheterna och kreditförluster.

En civilrättslig sanktionsregel

Regeringen anför följande (s. 38).

Utredningen har övervägt om det bör införas en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning för att få näringsidkarna att bevilja färre riskfyllda lån. När det gäller denna åtgärd anser dock utredningen att argumenten mot den är så tungt vägande att den inte bör genomföras. Utredningen lyfter fram bl.a. att en sanktionsregel skulle bli svårtillämpad och brista i förutsebarhet. Det skulle också finnas en risk för att vissa konsumenter försöker utnyttja sanktionsregeln mot näringsidkaren, om inte annat för att få till ett betalningsansånd. Till detta kommer att utredningen inte bedömer att det alltid är kreditgivarnas bristande

kreditprövning som gör att konsumenter beviljas krediter som de sedan inte kan betala tillbaka. Om t.ex. konsumenten har lämnat felaktiga uppgifter om sin ekonomi, kan kreditprövningen bli missvisande oavsett om den görs på ett korrekt sätt eller inte.

Utredningens bedömning delas av så gott som samtliga remissinstanser. Även regeringen anser att det inte nu bör införas en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning.

En marginal vid beräkningen av återbetalningsförmågan

Regeringen anför bl.a. följande (s. 39 och 41–42).

Utredningen anser att en åtgärd som skulle kunna förbättra kreditprövningsprocessen och leda till att utlåningen blir mindre riskfylld är att näringsidkaren vid beviljande av en högkostnadskredit måste ha en viss säkerhetsmarginal i sina beräkningar av konsumentens återbetalningsförmåga. Mer specifikt föreslår utredningen att näringsidkaren ska ta särskild hänsyn till risken för att konsumenten redan har, eller kommer att få, andra utgifter än vad underlaget för kreditprövningen visar. För att ta hänsyn till sådana utgifter föreslås att kreditgivaren ska göra ett tillägg på konsumentens utgifter, så att det i kreditprövningen tas höjd för sådana utgifter som inte redan framkommit genom t.ex. konsumentens egna uppgifter eller av en kreditupplysning.

[...] Ordningen med kreditprövning har funnits i många år. Det har inte tidigare gjorts gällande att den – rätt använd – skulle vara bristfällig och i sig möjliggöra att konsumenter beviljas krediter som de sedan inte kan betala tillbaka. I stället har problematiken handlat om att kreditgivarna inte fullt ut har gjort kreditprövningar på ett godtagbart sätt. Av intresse i detta sammanhang är att utredningens förslag, som närmast grundar sig på att konsumenter lämnar oriktiga uppgifter och innebär att det ska göras ett schablonartat tillägg på utgiftssidan, inte skulle leda till säkrare, mer korrekta kreditprövningar. Snarare skulle det riskera att ge näringsidkarna mindre möjligheter att ta hänsyn till och göra en prognos utifrån konsumentens faktiska situation samt att konsumenter som löper en liten risk att få problem med återbetalningen inte längre beviljas kredit.

Till detta kommer att det med hänsyn till övriga föreslagna åtgärder finns anledning att ifrågasätta behovet av utredningens förslag. De föreslagna reglerna om räntetak, kostnadstak och begränsning av möjligheten att förlånga krediter har det gemensamt att de inskränker näringsidkarens intäktsmöjligheter och möjligheter att kompensera sig för förluster. Åtgärderna bör därför leda till att näringsidkarna blir mer försiktiga med vem som får låna pengar. Näringsidkarna kan åstadkomma detta antingen genom att kreditprövningarna görs med större omsorg eller att näringsidkarnas utlåningspolicy blir mer restriktiv. I båda fallen innebär det i praktiken att näringsidkarna tvingas att ta större hänsyn till att konsumenten redan har eller kommer att få andra utgifter än de som är kända och att näringsidkarna behöver ta större hänsyn till felkällor och framtida risker. I annat fall riskerar näringsidkaren att dessa andra utgifter minskar återbetalningsförmågan på ett sådant sätt att konsumenten inte kan fullgöra sina åtaganden. De övriga föreslagna åtgärderna bör därför i praktiken få till stånd samma resultat som utredningen vill åstadkomma med sitt förslag om en marginal vid beräkningen av återbetalningsförmågan, utan att det behöver införas en särskild bestämmelse om detta.

Som flera av remissinstanserna, bl.a. Finansbolagens förening, Svenska Konsumentkreditföretagen Ekonomisk Förening och Sveriges

advokatsamfund, tar upp kan det vidare ifrågasättas om det enligt konsumentkreditdirektivet är möjligt att genomföra utredningens förslag. [...]

— — —

Regeringen bedömer således dels att själva behovet av den föreslagna åtgärden kan ifrågasättas, dels att det finns svårigheter ur ett EU-rättsligt perspektiv med att genomföra utredningens förslag. Av dessa skäl anser regeringen att det i nuläget inte är lämpligt att gå vidare med det förslaget. Regeringen avser dock att följa utvecklingen och utesluter inte att det senare kan finnas skäl att både nationellt och på EU-nivå verka för tydligare regler om hur en kreditprövning ska genomföras och hur konsumentens återbetalningsförmåga ska bedömas. I detta sammanhang vill regeringen särskilt nämna att det inom EU redan planeras åtgärder med anknytning till frågor om kreditprövning. [...]

Även om regeringen inte lämnar några lagförslag kan det [...]finnas anledning för branschen och Konsumentverket att tillsammans resonera kring hur näringsidkarna kan uppnå en högre säkerhet i kreditprövningarna. Det kan till exempel handla om kunskapsutbyten och försök att nå en gemensam uppfattning om vad som är lämpligt i fråga om kreditprövningar, t.ex. hur en kreditprövning normalt bör göras. [...] Ett gemensamt arbete mellan branschen och Konsumentverket skulle kunna beröra alla näringsidkare som lämnar konsumentkrediter, och inte bara de som lämnar högkostnadskrediter. På så sätt kan samarbetet främja bättre kreditprövningar – och minskad risk för att konsumenter drabbas av överskuldssättning – vid alla slags konsumentkrediter.

Information till konsumenterna om stöd i budget- och skuldfrågor

I propositionen föreslår regeringen att näringsidkaren vid marknadsföring av ett kreditavtal som avser en högkostnads kredit ska ge konsumenten en särskild upplysning om att det är fråga om en sådan kredit. Upplysningen ska också innehålla information om riskerna med skuldsättning och om vart konsumenten kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor. Det föreslås även ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om innehållet i upplysningen och om hur den ska lämnas i marknadsföringen.

Regeringen anför bl.a. följande (s. 45).

Det kan t.ex. handla om ett kortfattat, sakligt budskap om att en högkostnads kredit är förenad med ekonomiska risker om den inte betalas tillbaka i tid och en hänvisning till en webbplats eller ett telefonnummer där konsumenten kan få ytterligare information och hjälp. Denna information bör finnas med för att konsumenten ska kunna få konkret hjälp med att överväga sina ekonomiska förutsättningar, behovet av kredit och de risker som kan finnas med att ta på sig kreditengagemang.

Pågående arbete m.m.

Tillsynsansvaret

Regeringen beslutade i november 2017 att ge Statskontoret i uppdrag att utvärdera Finansinspektionens och Konsumentverkets delade tillsynsansvar enligt konsumentkreditlagen. Utvärderingen ska omfatta hur myndigheterna

arbetar med sina respektive delar av tillsynen över att konsumentkreditlagen följs, inklusive en redogörelse för respektive myndighets aktiviteter på området. En bedömning ska göras av för- och nackdelar med det delade tillsynsansvaret och av om det medför hinder för en effektiv tillsyn.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 juni 2018.

Konsumentverkets allmänna råd

Konsumentverket har utfärdat allmänna råd om konsumentkrediter, KOVFS 2011:1. Råden gäller bl.a. tillämpningen av bestämmelserna i konsumentkreditlagen om god kreditgivningssed och kreditprövning. För närvarande pågår ett arbete med att uppdatera de allmänna råden om konsumentkrediter, bl.a. i fråga om kreditprövningar.

Myndighetssamverkan m.m.

Finansinspektionen, Konsumentverket och Pensionsmyndigheten samverkar för att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden. I myndigheternas regleringsbrev för 2018 finns ett återrapporteringskrav om att myndigheterna ska redovisa resultatet av denna samverkan.

Regeringen beslutade i september 2016 att inrätta ett samverkansråd för budget- och skuldfrågor. I rådet ingår Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen, Kriminalvården och Försäkringskassan. Även andra aktörer som bedöms kunna bidra i arbetet mot överskuldssättning får delta i arbetet, t.ex. representanter från kommuner och civila samhället.

När det gäller information till branschen anger Finansinspektionen i sin årsredovisning för 2017 att myndigheten under året ökade insatserna för att kommunicera med företagen under tillsyn och genomförde ett flertal FI-forum kopplade till konsumentskydd. Finansinspektionen hade även löpande kontakt med branschföreningarna om konsumentskyddsfrågor, liksom med enskilda bolag.

Konsumentverket lämnar på sin webbplats information till företag när det gäller finansiella tjänster.

Utredningen om vissa konsumentkrediters utvärdering av redan vidtagna lagstiftningsåtgärder

Enligt utredningsdirektiven skulle utredningens förslag även ta hänsyn till redan vidtagna åtgärder på området och utredaren skulle därför följa upp och redogöra för vilken effekt dessa åtgärder har haft. I betänkandet (SOU 2016:68) analyseras tre lagstiftningsåtgärder, bl.a. utvidgningen av Konsumentverkets sanktionsmöjligheter vid bristande kreditprövning. Utvärderingen innehåller övergripande synpunkter på lagstiftningens effekter. Utredningen anser att Konsumentverkets tillsyn har gett tydliga resultat, i vart fall när det gäller kreditgivarnas inhämtande av information från konsumenterna. Kreditprövningen har av verket i dessa avseenden i flera fall

ansetts bristfällig. Av flertalet av Konsumentverkets beslut som gäller kreditprövning framgår också att kreditgivarna påbörjat ett förändringsarbete redan under den tid de stått under granskning, vilket lett till att vissa av dem fått varningar i stället för en mer ingripande sanktion. Enligt utredningen visar detta också på att den förstärkta sanktionsmöjligheten som införts torde ha haft effekt på kreditgivarna och på tillsynens effektivitet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tar först ställning till motionsyrkandena om att förbjuda snabblån, skärpa kraven för kreditprövningen, begränsa möjligheten för kreditgivare som brister i sin kreditprövning att driva in sin fordran, införa krav om att det alltid ska finnas information om möjligheten till konsumentvägledning vid erbjudande om lån, en karenstid vid utbetalning av lån m.m. och en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker. När det gäller dessa motionsyrkanden har utskottet tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag på åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabblån och andra högkostnadskrediter. Vad som anförs i motionerna ger inte utskottet skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida, varför motionsyrkandena bör avslås.

När det gäller motionsyrkandet om att endast Finansinspektionen ska ha tillsynen över kreditgivningen till konsumenter utvärderar Statskontoret för närvarande Finansinspektionens och Konsumentverkets delade tillsynsansvar enligt konsumentkreditlagen. Enligt uppdraget ska en bedömning göras av för- och nackdelar med det delade tillsynsansvaret och av om det medför hinder för en effektiv tillsyn. Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandet bör därför avslås.

När det härefter gäller motionsyrkandena om åtgärder för att stödja kreditgivningsbranschen och främja samarbetet mellan myndigheter samverkar bl.a. Finansinspektionen och Konsumentverket för att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden. Av Finansinspektionens årsredovisning för 2017 framgår att myndigheten på olika sätt lämnar information till branschen om konsumentskyddsfrågor. Vidare lämnar Konsumentverket på sin webbplats information till företag när det gäller finansiella tjänster. Utskottet delar även regeringens uppfattning att det kan finnas anledning för branschen och Konsumentverket att tillsammans föra diskussioner om hur näringsidkarna kan uppnå en högre säkerhet i kreditprövningarna. Det kan t.ex. handla om kunskapsutbyten och försök att nå en gemensam uppfattning om vad som är lämpligt i fråga om kreditprövningar. Utskottet kan mot denna bakgrund inte se att det finns behov av något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

För närvarande pågår ett arbete med att uppdatera Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter, bl.a. i fråga om kreditprövningar.

Förslaget i motion 2017/18:3213 yrkande 10 om en översyn av de allmänna råden får därmed anses tillgodosett.

När det sedan gäller förslaget i samma motionsyrkande om en utvärdering av om Konsumentverkets sanktionsmöjligheter är tillräckliga för att garantera att en god kreditgivningssed upprätthålls ingick det i Utredningen om vissa konsumentkrediters uppdrag att följa upp och redogöra för vilken effekt tidigare vidtagna åtgärder på området haft. I sitt betänkande analyserade utredningen bl.a. utvidgningen av Konsumentverkets sanktionsmöjligheter vid bristande kreditprövning. Utredningens utvärdering innehåller övergripande synpunkter på lagstiftningens effekter. Man anser att Konsumentverkets tillsyn har gett tydliga resultat, i vart fall när det gäller kreditgivarnas inhämtande av information från konsumenterna. Utredningens uppfattning är att den förstärkta sanktionsmöjligheten som införts torde ha haft effekt på kreditgivarna och på tillsynens effektivitet. Som regeringen anför i propositionen bör de åtgärder som föreslås i propositionen och redan vidtagna åtgärder tillsammans ge goda förutsättningar för att näringsidkarna ska bli mer noggranna i sina kreditprövningar. En näringsidkare som inte sköter sina granskningar av konsumentens ekonomiska förutsättningar att fullgöra kreditavtalet riskerar nämligen både kännbara ingripanden från tillsynsmyndigheterna och kreditförluster. Mot denna bakgrund finns det inte skäl att nu föreslå någon åtgärd med anledning av motionsförslaget.

Motionsyrkandet bör därför avslås.

Reservationer

1. Utformningen av räntetaket, punkt 2 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3967 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi ser positivt på regeringens förslag att marknaden för högkostnadskrediter begränsas genom en kombination av räntetak och kostnadstak. Vi har därför ställt oss bakom regeringens lagförslag.

Enligt vår mening bör dock räntetaket även innefatta avgifter och eventuella kostnader för krediten. Vi anser att den föreslagna utformningen av räntetaket innebär en risk för att kreditgivaren utnyttjar möjligheten att ta ut avgifter för att hålla nere räntan på en kredit. För konsumenten har det mindre betydelse om kostnaden kallas ränta, fakturaavgift eller uppläggningsavgift. Det är den effektiva räntan på lånet, med vilket vi avser räntan tillsammans med avgifter och andra kreditkostnader, som är intressant. Räntetaket bör, utifrån hur lagförslaget är utformat, ge utrymme för en kreditgivare att bedriva en kreditverksamhet utan att överskrida referensräntan med tillägg av 40 procentenheter effektiv ränta vid lån till konsumenter. Om så inte är fallet ska krediten inte heller beviljas.

Vi anser därför att regeringen ska återkomma med ett förslag som innebär att räntetaket ska innefatta samtliga avgifter och kostnader för krediten.

Räntetaket ska enligt regeringens förslag gälla för högkostnadskrediter. Regeringen har valt att undanta bostadskrediter och krediter som huvudsakligen avser kreditköp från definitionen av högkostnadskredit och därmed från det skydd som räntetaket innebär. Vi menar att det borde vara möjligt att låta ett räntetak gälla för all form av kreditgivning till konsumenter och därigenom undvika att någon oklarhet uppstår kring räntetaket och för vilken typ av kreditgivning som taket gäller.

Vi anser därför att regeringen även ska återkomma med ett förslag som innebär att räntetaket ska gälla för all form av kreditgivning till konsumenter.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter, punkt 3 (M, C, KD)

av Mats Green (M), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ola Johansson (C), Lars Beckman (M) och Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3976 av Caroline Szyber och Ola Johansson (KD, C).

Ställningstagande

Vi har ställt oss bakom regeringens förslag om att det i konsumentkreditlagen ska införas ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Vi anser dock att det finns anledning att uppmärksamma vilka effekter ett måttfullhetskrav kan få. Genom den föreslagna regleringen frångås prövningen av om en viss marknadsföring påverkar konsumenternas förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut (transaktionstest). Med förslaget att ta bort transaktionstestet görs avsteg från marknadsföringslagens systematik, en systematik som sin tur bygger på EU:s direktiv om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG).

Att hela branschen för olika slags konsumentkrediter går från en etablerad ordning till en ordning utan transaktionstest kan få konsekvenser som är svåra att överblicka. Vi anser att det finns en risk för att förslaget kan komma att innebära rättsosäkerhet för kreditgivare och en inskränkning av annonsörernas möjlighet att presentera fördelarna med sina produkter på ett sätt som gör dem attraktiva och efterfrågade. Högkostnadskrediter och andra kortfristiga lån kan vara efterfrågade och fyller en funktion på marknaden. Förslaget om måttfullhet kan enligt vår mening framstå som oproportionerligt. Förslaget kan också komma att innebära svårigheter för domstolarna att skapa en praxis när det gäller begreppet måttfullhet vid marknadsföring av konsumentkrediter, och leda till en stor osäkerhet hos annonsörer och kreditgivare. Flera remissinstanser har påpekat att konsekvenserna av ett måttfullhetskrav inte är tillräckligt utrett. Vi anser därför att det är angeläget att regeringen följer upp att införandet i konsumentkreditlagen av ett krav på måttfullhet vid marknadsföring av konsumentkrediter inte leder till oönskade resultat.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (M)

av Mats Green (M), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M) och Lars Beckman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 5–7 och 9,
bifaller delvis motion

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 10 och
avslår motionerna

2017/18:984 av Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) yrkande
2,

2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1, 2 och 5,

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del, 13 och
14 samt

2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Vi har ställt oss bakom regeringens förslag om ändringar i konsumentkreditlagen. Vi anser att de åtgärder som föreslås, som bl.a. innebär att det ska införas räntetak och kostnadstak för snabbån och andra högkostnadskrediter, är ett steg i rätt riktning för att motverka de problem som dessa lån kan orsaka. Enligt vår mening behövs dock ytterligare åtgärder för att undvika att människor försätter sig i svåra skuldfällor.

Konsumentverket och Finansinspektionen har i dag ett delat tillsynsansvar enligt konsumentkreditlagen. För att tillsynen över kreditmarknaden ska bli tydligare och säkrare anser vi att det bör ske en samlad kontroll från en myndighet. Statskontoret utvärderar för närvarande Finansinspektionens och Konsumentverkets delade tillsynsansvar. Uppdraget ska redovisas senast den 29 juni 2018. Vi anser att regeringen därefter ska återkomma till riksdagen med ett förslag om att Finansinspektionen ensam ska vara tillsynsmyndighet enligt konsumentkreditlagen. Vidare anser vi att regeringen även bör ge Finansinspektionen i uppdrag att stödja kreditgivningsbranschen med kunskap och information för att minska osund kreditgivning. Regeringen bör dessutom

ge Finansinspektionen i uppdrag att främja samarbetet med andra myndigheter som t.ex. Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten.

Regeringen föreslår i propositionen att det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift ska tas bort. Regeringen bedömer däremot att det för närvarande inte bör göras några ändringar i fråga om hur en kreditprövning som avser högkostnadskrediter ska göras. För att förhindra att enskilda låntagare hamnar i skuldproblematik bör enligt vår mening kraven på kreditprövningen skärpas. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vi välkomnar att det nu pågår ett arbete med att uppdatera Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter, vilket är ett önskemål som framställts i motion 2017/18:3213. Vi anser dock att det även bör göras en särskild utvärdering av om de verktyg som Konsumentverket har, dvs. möjligheterna att besluta om varning, sanktionsavgift och förbud att lämna krediter, är tillräckliga för att garantera att god kreditgivningssed upprätthålls. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att en sådan utvärdering kommer till stånd.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Ställningstagandet innebär ett bifall till motion 2017/18:3213 yrkandena 5–7 och 9 samt delvis bifall till motion 2017/18:3213 yrkande 10. Övriga motionsyrkanden bör avslås.

4. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 2, bifaller delvis motion 2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 13 och avslår motionerna 2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1, 2 och 5, 2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 5–7, 9 och 10, 2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del och 14 samt 2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Som framgår ovan har vi ställt oss bakom regeringens lagförslag. Vi tycker att det är bra att det föreslås att det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift ska tas bort. Regeringen föreslår däremot inte några ändringar i fråga om hur en kreditprövning som avser högkostnadskrediter ska göras. Regeringen anser inte heller att det bör införas en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning. Enligt vår mening krävs dock ytterligare och mer kraftfulla åtgärder för att förmå kreditgivare att bli noggrannare i sina kreditprövningar. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att en kreditgivare som grovt brustit i sin kreditprövning inte ska kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för att driva in sin fordran.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen. Ställningstagandet innebär ett bifall till motion 2017/18:984 yrkande 2 och delvis bifall till motion 2017/18:3579 yrkande 13. Övriga motionsyrkanden bör avslås.

5. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (V)

av Nooshi Dadgostar (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 17,

bifaller delvis motion

2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 och

avslår motionerna

2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 2,

2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 2 och 5,

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 5–7, 9 och 10 samt

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del, 13 och 14.

Ställningstagande

De som tar snabbblån är ofta konsumenter med svag ekonomi och lägre återbetalningsförmåga, något som i sin förlängning kan leda till att konsumenten hamnar i en skuldfälla och riskerar att fastna i överskuldssättning. Den här gruppen av konsumenter har inte några andra möjligheter till kredit och får därför finna sig i att lånen kostar väsentligt mer än lån som erbjuds av t.ex. banker.

I propositionen föreslår regeringen flera åtgärder som ska leda till rimligare villkor för snabbblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån. Jag välkomnar de åtgärder som föreslås i propositionen, och jag har ställt mig bakom regeringens lagförslag. Enligt min mening är dock dessa åtgärder inte tillräckliga för att skydda de mest utsatta konsumenterna. Snabblånen måste helt bort från marknaden. Jag anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär att sms-lån och andra snabbblån förbjuds.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Ställningstagandet innebär ett bifall till motion 2017/18:3598 yrkande 17 och delvis bifall till motion 2017/18:2294 yrkande 1. Övriga motionsyrkanden bör avslås.

6. Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbblån och andra högkostnadskrediter m.m., punkt 4 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 10 i denna del, 13 och 14,
bifaller delvis motionerna
2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 2 och
2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 9 och
avslår motionerna
2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1, 2 och 5,
2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 5–7 och 10 samt
2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Jag har ställt mig bakom regeringens förslag om ändringar i konsumentkreditlagen som är ett steg i rätt riktning för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabblån och andra högkostnadskrediter. Enligt min mening behöver dock ytterligare åtgärder vidtas för att motverka de problem som dessa lån kan orsaka, bl.a. behöver reglerna om kreditprövning skärpas.

Jag välkomnar förslaget i propositionen att det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift ska tas bort. Regeringen bedömer däremot att det för närvarande inte bör göras några ändringar i fråga om hur en kreditprövning som avser högkostnadskrediter ska göras. Regeringen anser inte heller att det bör införas en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning. Utredningen om vissa konsumentkrediter ansåg i sitt betänkande Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter (SOU 2016:68) att näringsidkaren vid beviljande av en högkostnadskredit måste ha en viss säkerhetsmarginal i sina beräkningar av konsumentens återbetalningsförmåga. Utredningen föreslog en bestämmelse om att näringsidkaren vid beräkningen av konsumentens förutsättningar att återbetala en högkostnadskredit ska ta särskild hänsyn till risken att konsumenten redan har, eller kommer att få, andra utgifter än vad underlaget för kreditprövningen visar. Beklagligt nog har regeringen valt att inte gå vidare med förslaget, bl.a. med hänvisning till att det finns svårigheter ur ett EU-rättsligt perspektiv att genomföra förslaget. Utredningen har dock ansett att det handlar om en fråga som torde falla utanför konsumentkreditdirektivets tillämpningsområde eftersom direktivet endast reglerar att en kreditprövning ska göras och att den ska baseras på tillräckliga uppgifter, inte vilka övriga krav som kan ställas på kreditgivaren i detta avseende. Jag delar utredningens bedömning och anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med utredningens förslag.

Vidare anser jag att oseriösa kreditgivares möjligheter att vända sig till Kronofogdemyndigheten bör begränsas. En möjlighet skulle exempelvis kunna vara att Kronofogdemyndigheten i fall där myndigheten finner att kreditprövningen inte följer god kreditgivningssed inte medverkar till att driva in skulden. Även andra möjligheter att strama upp regelverket bör övervägas. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Därutöver anser jag att regeringen bör göra en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker. Lagstiftningen mot ocker är mycket gammal och är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad. En översyn är därför behövlig.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Ställningstagandet innebär ett bifall till motion 2017/18:3579 yrkandena 10 i denna del, 13 och 14 samt delvis bifall till motionerna

2017/18:984 yrkande 2 och 2017/18:3213 yrkande 9. Övriga motionsyrkanden bör avslås.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:72 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i konsumentkreditlagen (2010:1846).

Följdmotionerna

2017/18:3967 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att räntetaket ska innefatta samtliga avgifter för krediten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att räntetaket ska gälla för all kreditgivning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3976 av Caroline Szyber och Ola Johansson (KD, C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska följa upp att de nya bestämmelserna om måttfullhet vid marknadsföring inte leder till oönskade resultat och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:984 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kreditgivare som grovt brustit i sin kreditprövning inte ska kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för att driva in sin fordran och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta krafttag mot högkostnadskrediter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2294 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda snabblån och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att information om konsumentvägledning ska vara tydlig i de fall lån erbjuds och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa karenstid vid utbetalning av lån samt utreda möjligheten till införandet av mindre sociala lån genom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare och säkrare tillsyn över kreditmarknaden bör ske samlat av Finansinspektionen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Finansinspektionen bör få i uppdrag att stödja kreditgivningsbranschen med kunskap och information för att minska osund kreditgivning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Finansinspektionen bör få i uppdrag att främja samarbete med andra myndigheter för att minska osund kreditgivning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett ränte- och kostnadstak bör tillämpas på högkostnadskrediterna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraven på kreditprövningen ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Konsumentverkets allmänna råd och andra verktyg ska ses över och utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga konsumentkreditlagen avseende marknadsföringen av konsumentkrediter så att marknadsföringen är måttfull och återhållsam, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om kreditprövning vid snabbblån och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om marknadsföring av snabbblån och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om kreditgivning i form av snabbblån och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om möjligheten för kreditgivare att vända sig till Kronofogdemyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den civilrättsliga regleringen av ocker och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3598 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabb lån förbjuds och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ansvarsfull marknad för konsumentkrediter och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
konsumentkreditlagen (2010:1846)

Härigenom föreskrivs i fråga om konsumentkreditlagen (2010:1846)¹
dels att nuvarande 6 a § ska betecknas 6 b §,
dels att 2, 4 och 11 §§ ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 6 a § ska sättas närmast före 6 b §,
dels att det ska införas fem nya paragrafer, 6 a, 7 b, 19 a, 19 b och
36 a §§, och närmast före 6 a, 19 a och 36 a §§ nya rubriker av följande
lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §²

I lagen avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

kreditgivare: den som lämnar krediten eller övertar den ursprungliga kreditgivarens fordran,

kreditavtal: ett avtal om lån, kontokredit, betalningsanstånd eller liknande,

kontokredit: ett kreditavtal som innebär en fortlöpande rätt att utnyttja ett kreditutrymme,

kreditköp: ett köp av en vara eller tjänst som finansieras genom en kredit som lämnas av

– säljaren, eller

– annan kreditgivare, om det görs på grund av en överenskommelse mellan denne och säljaren eller om varan eller tjänsten anges i kreditavtalet,

kontantpris: det pris till vilket en vara eller tjänst vanligen erbjuds konsumenter mot kontant betalning,

kreditkostnad: det sammanlagda beloppet av räntor, avgifter och andra kostnader som konsumenten ska betala med anledning av krediten, inklusive nödvändiga kostnader för värdering, dock med undantag för notariatsavgifter,

kreditfordran: summan av kreditbeloppet och kreditkostnaden,

kreditränta: räntekostnaden per år för den vid varje tid obetalda delen av skulden angiven som en ränta,

effektiv ränta: kreditkostnaden angiven som en årlig ränta beräknad på kreditbeloppet, i förekommande fall med hänsyn tagen till att delbetalningar ska göras under den löpande kredittiden,

bostadskredit:

– en kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller

¹ Senaste lydelse av 6 a § 2016:1031.

² Senaste lydelse 2016:1031.

bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, eller

– en kredit som tas i syfte att förvärva eller behålla äganderätt till sådan egendom, om det inte är fråga om en tillfällig finansieringslösning under övergången till ett annat finansiellt arrangemang och krediten har en obestämd löptid eller ska återbetalas inom 12 månader,

bostadskredit i utländsk valuta: en bostadskredit i en annan valuta än

– valutan i det land inom EES där konsumenten är bosatt,

– valutan som konsumenten får sin inkomst i, eller

– valutan som konsumenten har de tillgångar i som ska användas som betalning av krediten.

– valutan som konsumenten har de tillgångar i som ska användas som betalning av krediten,

högekostnadskredit: en kredit med en effektiv ränta som minst uppgår till referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) med ett tillägg av 30 procentenheter och som inte huvudsakligen avser kreditköp eller är en bostadskredit.

4 §³

För en annan räntefri kredit än kontokredit som inte är förbunden med mer än en obetydlig avgift och som ska betalas tillbaka inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information i 7–10 §§, om kreditprövning i 12 och 13 §§, om dokumentation av kreditavtalet i 14 §, om ångerrätt i 21–25 §§, om underrättelse vid en överlåtelse i 28 § andra stycket eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en annan räntefri kredit än kontokredit som inte är förbunden med mer än en obetydlig avgift och som ska betalas tillbaka inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information i 7–10 §§, om dokumentation av kreditavtalet i 14 §, om ångerrätt i 21–25 §§, om underrättelse vid en överlåtelse i 28 § andra stycket eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §. *Om en sådan kredit avser kreditköp, gäller inte heller bestämmelserna om kreditprövning i 12 och 13 §§.*

För en räntefri kontokredit som inte är förbunden med mer än en obetydlig avgift och som ska betalas tillbaka inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information i 7–10 §§ och 14 § andra och tredje styckena, om ångerrätt i 21–25 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en kontokredit som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information vid marknadsföring i 7 § andra stycket 4–6 och tredje stycket, om information i kreditavtalet i 14 § andra stycket, om ångerrätt i 21–25 §§, om betalning av skulden i förtid i 32–36 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

³ Senaste lydelse 2016:1031.

För en bostadskredit gäller inte bestämmelserna om information i 8 och 10 §§, om betalningsplan i 16 §, om ångerrätt i 21–25 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §. För en bostadskredit där kreditfordran ska betalas först i samband med att den egendom som utgör säkerhet överläts med anledning av att låntagaren uppnår en viss ålder eller på grund av låntagarens sviktande hälsa eller död gäller dock bestämmelserna om information i 8 § första stycket och i 10 §.

För en kredit som lämnas av ett kreditinstitut eller värdepappersbolag för finansiering av ett avtal med institutet eller bolaget om köp av finansiella instrument gäller inte bestämmelserna om information i 8–10 §§ och 14 § andra och tredje styckena eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en bostadskredit gäller inte bestämmelserna om information i 8 och 10 §§, om betalningsplan i 16 §, om ångerrätt i 21–25 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §. För en bostadskredit där kreditfordran ska betalas först i samband med att den egendom som utgör säkerhet överläts med anledning av att låntagaren uppnår en viss ålder eller på grund av låntagarens sviktande hälsa eller död gäller dock bestämmelserna om information i 8 § första stycket och 10 §.

Måttfullhet vid marknadsföring

6 a §

Vid marknadsföring av krediter ska måttfullhet iakttas.

Marknadsföring som strider mot första stycket ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses som otillbörlig mot konsumenter.

7 b §

I fråga om en högkostnadskredit ska näringsidkaren i de fall som avses i 7 § även lämna en särskild upplysning med information om att marknadsföringen gäller en högkostnadskredit. Upplysningen ska också innehålla information om riskerna med skuldsättning och om vart konsumenten kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i upplysningen och om hur den ska lämnas i marknadsföringen.

11 §⁴

Om information som anges i 6 a–10 a §§ inte lämnas, ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas med undantag av bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket den lagen.

Om information som anges i 6 b–10 a §§ inte lämnas, ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas med undantag av bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket den lagen.

Räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter

19 a §

För en högkostnadskredit får varken krediträntan eller dröjsmålsräntan per år överstiga den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) med ett tillägg av 40 procentenheter.

En konsument som är i dröjsmål med betalning av en högkostnadskredit är inte skyldig att betala någon annan form av ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta.

19 b §

För en högkostnadskredit får kostnaderna inte överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort.

Med kostnader i första stycket avses

- 1. kreditkostnader,*
- 2. dröjsmålsränta, och*
- 3. kostnader enligt lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.*

Om kreditgivaren, eller någon annan som kreditgivaren har nära förbindelser med i den mening som

⁴ Senaste lydelse 2016:1031.

avses i 1 kap. 6 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lämnar konsumenten en ny högkostnadskredit som helt eller delvis finansierar återbetalning av den befintliga högkostnadskrediten, avses med kostnader i första stycket för den nya krediten även sådana kostnader som är hänförliga till den befintliga krediten.

Förlängning av löptiden för högkostnadskrediter

36 a §

Löptiden för en högkostnadskredit får inte förlängas mer än en gång.

Trots första stycket får löptiden förlängas, om

1. förlängningen inte medför en kostnad för konsumenten, eller
2. konsumenten beviljas en skälig avbetalningsplan för att kunna betala sin skuld.

Om kreditgivaren, eller någon annan som kreditgivaren har nära förbindelser med i den mening som avses i 1 kap. 6 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lämnar konsumenten en ny högkostnadskredit som helt eller delvis finansierar återbetalning av den befintliga högkostnadskrediten, ska den nya krediten vid tillämpning av första stycket anses vara en förlängning av löptiden för den befintliga krediten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2018.
 2. För kreditavtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller 4 § i den äldre lydelsen.